

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут «Кіберпорт»

**Кафедра фінансів, банківської справи
та страхування**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПІДГОТОВКИ, НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Харків
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут «Кіберпорт»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПІДГОТОВКИ, НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Освітній ступінь	<u>перший (бакалаврський) рівень</u>
Галузь знань	<u>07 Управління та адміністрування</u>
Спеціальність	<u>072 Фінанси, банківська справа та страхування</u>

Харків
2023

УДК 336(072)

Ф 59

Рекомендовано Вченою радою Навчально-наукового інституту «Кіберпорт» Державного біотехнологічного університету, протокол № 3 від 09.03.2023 р.

Рецензенти:

Ларіна Т.Ф. – д-р екон. наук, проф., декан факультету економічних відносин та фінансів, професор кафедри економіки та бізнесу Державного біотехнологічного університету

Кащена Н.Б. – д-р екон. наук, проф., завідувачка кафедри обліку, аудиту та оподаткування Державного біотехнологічного університету

Ф 59 Методичні рекомендації з підготовки, написання та захисту кваліфікаційних робіт для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Державний біотехнологічний університет; Уклад. Т.О. Ставерська, А.І. Литвинов. Харків, 2023. 42 с.

Методичні вказівки з підготовки, написання та захисту кваліфікаційних робіт складено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Розглянуто організаційні процедури підготовки, наведено методику виконання кваліфікаційної роботи, що передбачає ґрунтовне опрацювання, детальний аналіз, критичну оцінку наукових та інформаційних джерел із досліджуваної теми, аналіз проблемних питань, цифрового матеріалу, розробку пропозицій та визначення напрямів удосконалення діючої практики. Наведено технічні вимоги щодо написання кваліфікаційної роботи та правила оформлення інформаційних джерел, вимоги щодо дотримання здобувачами норм академічної доброчесності, порядок захисту роботи, критерії оцінювання.

УДК 336(072)

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1. Загальні положення	6
2. Підготовка та порядок виконання кваліфікаційної роботи.....	9
Організація підготовки кваліфікаційної роботи.....	9
Послідовність виконання кваліфікаційної роботи.....	9
Вибір та затвердження теми кваліфікаційної роботи	10
Завдання на виконання кваліфікаційної роботи.....	11
План кваліфікаційної роботи	12
Подальша робота	12
3. Зміст та структура кваліфікаційної роботи.....	14
Титульний аркуш.....	14
Завдання на роботу.....	14
Реферат	15
Зміст.....	15
Вступ.....	16
Основна частина кваліфікаційної роботи	17
Висновки і пропозиції.....	20
Список використаних джерел	20
Додатки.....	21
4. Оформлення кваліфікаційної роботи	21
Загальні вимоги	21
Склад і структура роботи.....	22
Заголовки.....	23
Нумерація сторінок	23
Таблиці.....	24
Формули та рівняння.....	25
Графічний матеріал	26
Посилання	27
Переліки (списки).....	28
Перелік літературних джерел.....	28
Додатки.....	29
Особливості оформлення роботи на електронному носії	30
5. Наукове керівництво кваліфікаційною роботою	30
6. Захист кваліфікаційної роботи.....	31
Процедура захисту	31
Критерії оцінювання	33
Додатки.....	35
Зразок оформлення титульної сторінки кваліфікаційної роботи	36

Зразок форми завдання на кваліфікаційну роботу роботу	37
Приклад оформлення реферату	38
Приклад оформлення змісту кваліфікаційної роботи.....	40
Приклад розміщення тексту на сторінках кваліфікаційної роботи.....	41

ВСТУП

Ці методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог галузевої компоненти стандартів вищої освіти з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” за спеціальністю 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”.

Кваліфікаційна робота, що виконується студентом, є складовою атестації бакалавра, підсумковою кваліфікаційною роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння ним теоретичних знань та практичної підготовки, а також здатність до самостійної роботи за обраним напрямом підготовки.

Ці методичні рекомендації призначені для надання допомоги студентам при виконанні кваліфікаційної роботи, забезпечення її відповідності чинним стандартам України та вимогам підготовки професійних фахівців високого рівня. Вони містять основні вимоги до змісту та оформлення кваліфікаційної роботи, підходи до організації її виконання, а також порядок захисту та оцінювання.

Ці методичні рекомендації розроблені з врахуванням вимог державних та галузевих стандартів України і визначають:

- загальні вимоги до кваліфікаційної роботи;
- тематичні напрямки кваліфікаційних робіт;
- структуру та зміст кваліфікаційних робіт;
- правила оформлення кваліфікаційних робіт;
- порядок підготовки до захисту;
- критерії оцінки знань студентів під час захисту кваліфікаційних робіт.

Реалізація положень, передбачених цими методичними рекомендаціями здійснюється у відповідності до вимог чинного законодавства України та внутрішніх документів Державного біотехнологічного університету.

Підготовка і захист кваліфікаційних робіт в особливих умовах (карантин, воєнний стан, інший надзвичайний режим тощо) здійснюється із врахуванням особливостей, передбачених відповідним законодавством та внутрішніми документами Державного біотехнологічного університету.

Зокрема, допускається проведення засідань атестаційної комісії в дистанційному режимі та подання на розгляд членів комісії кваліфікаційних робіт та супровідних матеріалів до них на електронному носії. При цьому забезпечується тотожність такого примірника кваліфікаційної роботи із паперовим. Питання щодо надання паперового примірника кваліфікаційної роботи вирішується у такий спосіб, щоб забезпечити виконання чинних на момент захисту законодавчих вимог.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підготовка і написання кваліфікаційної роботи є завершальним етапом підготовки бакалаврів. В ході її виконання студентом відбувається закріплення теоретичних знань та практичних навичок, набутих під час навчання. Студент набуває досвіду самостійного вирішення фінансово-економічних завдань, здобуває навичок використання сучасних технологій наукових досліджень та доступних інформаційних джерел для виконання складних завдань.

Кваліфікаційна робота бакалавра (надалі – кваліфікаційна робота) – це кваліфікаційна робота студента, яка є науково-дослідницькою працею, що виконується студентом самостійно (під контролем керівника кваліфікаційної роботи) та підсумовує результати теоретичної та практичної підготовки згідно з нормативною та варіативною складовими освітньо-професійних програм підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”.

Кваліфікаційна робота є формою контролю набутих студентом у процесі навчання інтегрованих знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання професійних обов’язків, передбачених освітньо-кваліфікаційними характеристиками бакалавра.

Написання кваліфікаційної роботи передбачає збір, систематизацію та самостійний аналіз студентом інформації про економічні явища та процеси, а також формування, розробку та обґрунтування висновків науково-практичного та прикладного характеру.

Підготовка і захист кваліфікаційної роботи доповнює зміст навчання студента, забезпечує поглиблення та розширення теоретичних знань, практичних вмінь, удосконалення навичок самостійної роботи, творчої діяльності і наукових досліджень, передбачає вивчення та узагальнення економічного досвіду функціонування та розвитку суб’єктів господарської діяльності різних організаційних форм та форм власності (фірм, підприємств та організацій), літературне оформлення результатів виконаної роботи. Кваліфікаційна робота є важливою формою перевірки рівня і якості знань, умінь та навичок фахівця, який отримує кваліфікацію бакалавра.

Метою виконання кваліфікаційної роботи є систематизація, закріплення та розширення теоретичних знань та формування навичок їх застосування для вирішення конкретного практичного завдання у відповідній галузі знань.

Завдання написання кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у:

- систематизації та поглибленні теоретичних знань у контексті вирішення певних практичних завдань;

- формулюванні конкретної прикладної проблеми, що не знайшла достатнього висвітлення у науковій літературі та не є остаточно вирішеною на практиці;

- самостійному пошуку обґрунтування шляхів і способів вирішення зазначеної проблеми;

- виявленні внутрішніх і зовнішніх зв'язків між явищами та процесами, які є суттєвими для вирішення конкретного практичного завдання;

- формуванні навичок використання сучасних методів досліджень, програмних та технічних засобів;

- обґрунтуванні власної точки зору з актуальних економічних проблем;

- формуванні рекомендацій, пропозицій і висновків за результатами проведеного дослідження.

Головне завдання кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у проведенні теоретичного дослідження з конкретної теми, практичній розробці певних питань з обраної теми, розробці пропозицій щодо удосконалення процесів формування, ефективного та раціонального використання фінансових ресурсів на підприємстві чи в організації, а також удосконалення елементів фінансового механізму на досліджуваному об'єкті. В залежності від обраної теми специфіка питань може відрізнятись.

При підготовці кваліфікаційної роботи забезпечується її відповідність наступним вимогам:

– відповідність викладеного матеріалу обраній темі, а його викладення – вимогам ОКР “бакалавр”;

– наявність аналізу нормативних документів з досліджуваного питання;

– наявність огляду літературних джерел;

– наявність критичного аналізу поточної практики організації фінансів на підприємстві чи в організації – об'єкті дослідження (в частині, що стосується обраної теми);

– демонстрація навичок самостійної роботи, опанування методикою проведення досліджень при розв'язанні проблем і питань, що опрацьовуються;

– наявність висновків та пропозицій, отриманих на основі проведеного дослідження.

Кваліфікаційна робота виконується студентом на матеріалах об'єкта дослідження — конкретного підприємства або організації, а також на базі аналітичних досліджень макроекономічних та узагальнених фінансових показників відповідно до обраної теми. Об'єктом дослідження обирають

економічні об'єкти і системи різних рівнів (наприклад, суб'єкти господарської діяльності), соціально-економічні аспекти функціонування економічних систем.

Джерелом інформації про об'єкт дослідження можуть бути як матеріали, отримані безпосередньо від підприємства (організації), так і доступні із відкритих джерел (наприклад, офіційно оприлюднена у відповідності до вимог законодавства звітність).

При написанні кваліфікаційної роботи рекомендується уникати використання даних, які становлять комерційну таємницю. При цьому слід керуватись тим, що згідно із ст. 14 Закону України “Про бухгалтерський облік та звітність в Україні”, фінансова звітність не належить до складу документів, які можуть бути віднесені до інформації із обмеженим доступом та не становить комерційної таємниці.

В разі, коли уникнути інформації, яка відноситься до складу комерційної таємниці не вдається, приймаючи до уваги специфіку обраної теми та характер діяльності об'єкта дослідження, за погодженням із керівником кваліфікаційної роботи, вживають заходів щодо її збереження.

Це, зокрема, анонімізація (використання умовної назви замість реальної) об'єкта дослідження, застосування коефіцієнтів коригування до показників. При цьому, коефіцієнти коригування використовують у такий спосіб (наприклад, роблять масштабування), щоб вони не спотворювали загальну картину: показники динаміки, структурні співвідношення, значення розрахункових показників і т. ін.

В процесі виконання кваліфікаційної роботи для збору та обробки інформації використовують наступні методи:

- системний підхід;
- методи абстракції, аналізу та синтезу, порівняння;
- математичний та статистичний аналіз (методи групування, вибіркового, середніх величин, відносних величин);
- структурно-логічний аналіз та метод класифікації;
- рейтингової оцінки;
- економічний аналіз та математичне програмування (кореляційний та регресійний аналіз, кореляція, метод головних компонент; статичне та динамічне програмування та інші).

Отже, за своєю сутністю кваліфікаційна робота рівня підготовки бакалавра за спеціальністю 072 “Фінанси, банківська справа та страхування” є підсумковою кваліфікаційною роботою та завершеним самостійним науковим дослідженням однієї з актуальних проблем, що стосуються економіки і фінансової діяльності

підприємств, організацій та установ. Вона виступає кваліфікаційним документом, на підставі якого екзаменаційна комісія визначає рівень кваліфікації випускника, опанування ним необхідними теоретичними знаннями, набуття практичних навичок обґрунтування раціональних рішень в конкретних соціально-економічних умовах діяльності підприємств, організацій та установ.

Зміст роботи та рівень її захисту є одним з основних критеріїв для оцінки якості реалізації відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалавра з фінансів.

2. ПІДГОТОВКА ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Організація підготовки кваліфікаційної роботи

Організація підготовки кваліфікаційної роботи засновується на наступних принципах:

- добровільності та ініціативності студента у виборі напряму дослідження;
- обов'язковості написання кваліфікаційної роботи та самостійності її виконання;
- індивідуального консультування науковим керівником;
- особистої відповідальності студента та постійного контролю за виконанням завдання на кваліфікаційну роботу та календарного плану.

Успішне виконання кваліфікаційної роботи значною мірою залежить від розуміння студентом основних вимог до роботи, які стосуються, насамперед, теоретичного рівня роботи, її змісту, структури, обсягу й якості оформлення матеріалу. При підготовці кваліфікаційної роботи студентові важливо правильно організувати свою роботу, раціонально розподілити час та зусилля на виконання всіх її структурних елементів.

Послідовність виконання кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційну роботу виконують у такій послідовності:

- вибір теми;
- обрання об'єкта дослідження, наукової проблеми та предмета дослідження;
- визначення мети й завдань;
- відбір і вивчення літератури з досліджуваної теми кваліфікаційної роботи;
- складання попереднього плану дослідження;
- збір інформації по об'єкту дослідження у відповідності до визначеної теми та обраної методики дослідження;

- обробка і аналіз інформації згідно до обраної методики дослідження;
- опис проведеного дослідження, викладення основного змісту кваліфікаційної роботи;
- підготовка та обґрунтування висновків та рекомендацій;
- оформлення списку інформаційних джерел, додатків та показчиків;
- літературне редагування та технічне оформлення.

Студент при підготовці кваліфікаційної роботи демонструє свої вміння:

- використовувати набуті в процесі навчання теоретичні знання й навички (в т. ч. щодо використання технічних та програмних засобів) для ідентифікації та пошуку підходів до вирішення проблем, пов'язаних із обраною темою дослідження;

- проводити пошук і знаходити та аналізувати наукові та спеціальні джерела з обраної проблематики;

- узагальнювати інформаційні матеріали (статистичні, графічні та ін.) і застосовувати сучасні методи наукових досліджень при розв'язанні практичних проблем;

- досліджувати та використовувати вітчизняний та міжнародний досвід в обраній предметній області;

- обґрунтовувати та презентувати раціональні та оптимальні рішення з фінансово-економічної проблематики.

Вибір та затвердження теми кваліфікаційної роботи

Тематика кваліфікаційних робіт є різноманітною і охоплює широке коло питань. Це надає студенту можливість вибору проблеми, пов'язаної із його індивідуальними вподобаннями, здібностями та інтересами.

При цьому забезпечується відповідність тематики кваліфікаційної роботи основним напрямкам наукових досліджень та практичних розробок кафедри. Це забезпечує ефективне використання наявних ресурсів, кваліфіковане керівництво, наявність необхідного інструментарію досліджень і, як підсумок — високий рівень підготовки студентів.

Типовий перелік тем розробляється, поновлюється в разі необхідності та затверджується випусковою кафедрою.

Тема кваліфікаційної роботи може визначатись за погодженням із суб'єктом господарської діяльності, який виступає в такому разі об'єктом дослідження та його замовником. В такому разі вимога відповідності теми затвердженному переліку не вимагається. Це забезпечує інтеграцію навчального процесу із господарською практикою та потребами стейкхолдерів.

В разі обґрунтованої доцільності допускається обрання теми, відсутньої у затвердженому переліку. Таке обґрунтування готується керівником за вільною формою і погоджується із завідувачем кафедри.

Вибір теми здійснюється студентом спільно із керівником. При цьому звертають увагу на наступне:

- актуальність;
- наявність теоретичної бази;
- можливість виконання роботи за даною темою на кафедрі і доступ до потрібної інформації на підприємстві;
- відповідність теми обраній спеціальності;
- доцільність проведення дослідження за обраною темою.

Також враховують чинники суб'єктивного характеру: схильності, здібності і вподобання студента, його спроможність виконати дослідження у відведені строки.

В окремих випадках, погоджених з науковим керівником кваліфікаційної роботи, коли обрана тема має характер теоретичних досліджень і необхідні матеріали звітності відсутні або недоступні, студент може використовувати статистичний матеріал, аналізувати іноземний досвід, розробляти висновки на основі результатів попередніх наукових досліджень, а також на матеріалах провідних фінансових установ і організацій тощо.

Розгляд і затвердження теми кваліфікаційної роботи здійснюється на засіданні кафедри. В ході розгляду назву теми може бути прийнято у редакції, відмінній від початкової. На цьому ж засіданні за студентом для написання кваліфікаційної роботи закріплюють наукового керівника.

Завдання на виконання кваліфікаційної роботи

Науковий керівник разом із студентом розробляє завдання на виконання кваліфікаційної роботи. Це завдання затверджується на засіданні кафедри.

На підставі завдання студент складає і узгоджує з керівником календарний план виконання кваліфікаційної роботи. Даний план складається із врахуванням нормативів часу, передбачених навчальним планом на підготовку кваліфікаційної роботи. План розробляється у відповідності із завданнями, структурою та змістом роботи. Строки, передбачені у плані мають бути реалістичними. Також рекомендується закласти у план певний резерв часу з тим, щоб в разі виникнення непередбачуваних подій або відхилень від запланованих параметрів це не призвело до несвоєчасного завершення роботи. В разі необхідності допускається внесення змін до плану. При цьому кінцевий термін підготовки кваліфікаційної роботи має бути дотриманий.

План кваліфікаційної роботи

План кваліфікаційної роботи включає в себе назву роботи (тему) та її елементи: вступ, основні розділи і висновки. План складається студентом у такий спосіб, щоб всі структурні елементи були логічно пов'язані між собою, а їх назви були зрозумілими, чіткими та конкретними. Загальна структура та логічна побудова плану має відповідати обраній темі та структурі кваліфікаційної роботи.

В разі, коли із формулюванням плану виникають труднощі, студент звертається за консультацією до керівника. Керівник надає студенту необхідні поради. По завершенню розробки плану він узгоджується із керівником, після чого стає можливим перейти до наступних етапів виконання кваліфікаційної роботи.

Подальша робота

Наступним етапом написання кваліфікаційної роботи є підбір літератури, інформаційних, довідкових та інших матеріалів, ознайомлення з ними та їх систематизація.

Підбір спеціальної літератури здійснюється із використанням бібліотечних систематичних каталогів та бібліографічних довідників, статей у спеціалізованих виданнях, реферативних збірників, інтернет-джерел. Підбір і систематизація інформації здійснюється на основі завдання, плану та логічної структури бакалаврської роботи. Керівник надає необхідну допомогу у підборі літератури та пошуці іншої інформації, необхідної для підготовки кваліфікаційної роботи.

При підготовці кваліфікаційної роботи забезпечується виконання наступних вимог:

- актуальність теми, відповідність її сучасному стану фінансової галузі;
- об'єктивний характер дослідження;
- наявність історичного огляду досліджуваної проблеми, характеристики її сучасного стану, а також прикладів передового досвіду;
- чітка характеристика об'єкта, наукової проблеми, предмета, мети, завдань та методів дослідження;
- аналіз наявних теоретичних досліджень теми;
- відповідність використаних даних методологічним нормам;
- обґрунтованість висновків і практичних рекомендацій;
- відсутність орфографічних і граматичних помилок;
- відповідність вимогам державних, міждержавних та міжнародних стандартів до наукових робіт, а також наукового стилю викладення тексту;
- своєчасність виконання.

Студент несе відповідальність за запропоновані у дипломній роботі рішення та достовірність використаних даних.

Науковий керівник при перевірці кваліфікаційної роботи вказує на помилки та неточності, пояснює в чому вони полягають, рекомендує раціональні шляхи їх усунення, уточнює або виправляє нечіткі формулювання, відмічає стилістичні помилки.

Основна увага керівника спрямовується на розвиток самостійності студента та формування в нього творчого ставлення до роботи. Керівник стимулює ініціативу студента і докладно консулює його лише з питань, які не отримали достатньо повного висвітлення в літературі. Також керівник спрямовує дії студента у такий спосіб, щоб уникнути непродуктивного використання часу (наприклад, втрат часу на дослідження несуттєвих моментів або розробку хибних напрямків та рішень) та забезпечити своєчасне виконання календарного плану.

Під час підготовки кваліфікаційної роботи керівник знайомиться із діловими якостями та рівнем підготовки студента до самостійної діяльності для складання вичерпного відгуку про його роботу і рекомендацій про подальше використання результатів дослідження після захисту.

Підготовлена до захисту робота подається керівнику не пізніше, ніж за два тижні до початку роботи екзаменаційної комісії.

Науковий керівник готує подання Голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи, в якому міститься також відгук. В ньому надається характеристика роботи за всіма її розділами, засвідчується рівень виконання студентом завдання (науково-теоретичний рівень роботи, її практичне значення, ступінь узагальнення практичного досвіду, елементи новизни тощо). Також, відгук містить характеристику студента як спеціаліста, оцінку рівня його підготовки.

Завершена кваліфікаційна робота з допоміжними інформаційними матеріалами для доповіді на захист (слайди, плакати, презентації) перед захистом подається на випускову кафедру для перевірки.

Кваліфікаційна робота не допускається до захисту, якщо вона представлена науковому керівникові або на будь-який подальший етап проходження із порушенням термінів, встановлених у календарному плані, написана на тему, яка не затверджена відповідним наказом, виконана із суттєвими текстовими запозиченнями, її оформлення не відповідає вимогам, тему роботи не розкрито.

Після перевірки кафедра приймає рішення щодо допуску студента до захисту кваліфікаційної роботи, про що робиться відповідний запис на титульній сторінці роботи завідувачем кафедри. Після цього кваліфікаційна робота з відгуком наукового керівника направляється до екзаменаційної комісії для захисту.

3. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота бакалавра є оригінальним теоретично-прикладним дослідженням і характеризується логічністю побудови, послідовністю, структурною цілісністю та завершеністю. Вона демонструє рівень теоретичної та спеціальної підготовки студента, його здатність кваліфіковано аналізувати соціально-економічні явища та процеси.

Кваліфікаційна робота виконується із врахуванням вимог чинних державних та галузевих стандартів, зокрема, стандартів ДСТУ 3008-2015 та ДСТУ 8302:2015.

Кваліфікаційна робота виконується державною (українською) мовою, науковим та діловим стилями викладання матеріалу.

Зміст і структура кваліфікаційної роботи визначаються студентом разом із науковим керівником та містять такі обов'язкові елементи:

- титульний аркуш;
- заповнене завдання до роботи;
- реферат;
- зміст;
- вступ;
- основна частина (яка складається із трьох розділів);
- висновки;
- список використаних літературних джерел;
- додатки.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи (без списку літератури та додатків) складає 50-60 сторінок тексту, оформленого відповідно до встановлених цими рекомендаціями вимог. До загального обсягу включають таблиці та рисунки, в тому числі такі, що займають повну сторінку. Обов'язковою складовою роботи є табличний та графічний матеріал, який аналізують та використовують для обґрунтування своїх точок зору та висновків.

Титульний аркуш

Титульний аркуш містить інформацію про назву теми, виконавця і керівника роботи та її допуск до захисту. Зразок оформлення титульного аркушу наводиться у додатку А.

Завдання на роботу

Заповнену форму завдання на роботу розміщують безпосередньо після титульного аркушу. Зразок заповнення завдання наведено у додатку Б.

Реферат

Реферат – це коротке викладення змісту документу, яке містить основні відомості про обсяг документу, перелік ключових слів і коротку анотацію.

Обсяг реферату не повинен перевищувати двох сторінок.

Відомості про обсяг кваліфікаційної роботи включають: кількість сторінок кваліфікаційної роботи, кількість ілюстрацій, таблиць, джерел інформації та додатків.

Ключовим словом є слово або словосполучення з тексту кваліфікаційної роботи, яке якнайкраще відображує сутність роботи. В якості ключових слів використовують загальноприйняті фінансові та економічні терміни. Перелік ключових слів повинен характеризувати зміст кваліфікаційної роботи, яка реферується, і містити від 5 до 15 слів (словосполучень) в називному відміннику, надрукованих у рядок через кому великими літерами.

Текст реферату відображує основний зміст кваліфікаційної роботи, в тому числі — містить інформацію про об'єкт дослідження. Текст реферату на пункти не поділяється.

Приклад оформлення реферату наведено у Додатку В.

Зміст

Зміст кваліфікаційної роботи відповідає її плану та відображує суть досліджуваної проблеми, її складність та логіку дослідження. Назви розділів та підрозділів роблять стислими, зрозумілими, літературно грамотними, пов'язаними з назвою роботи але уникають дублювання та тавтології.

Зміст займає 1–2 сторінки, містить перелік назв всіх розділів і підрозділів із зазначенням їх початкових сторінок. До змісту структурні елементи кваліфікаційної роботи включають у такій послідовності:

- вступ;
- назви розділів і підрозділів основної частини;
- висновки і пропозиції;
- список використаних джерел;
- додатки.

Номери сторінок у змісті розташовують один під іншим. Слово “сторінка” або його скорочення не використовують.

На титульній сторінці, завданні до роботи, рефераті та змісті номери сторінок не проставляють але в загальній нумерації ці сторінки враховують.

Приклад оформлення змісту кваліфікаційної роботи наведено у Додатку Г.

Вступ

У вступі наводять наукове обґрунтування актуальності та значення обраної теми; вказують мету, завдання і об'єкт дослідження; наводять перелік застосованих методів дослідження; повідомляють, чи пройшла робота апробацію у замовника чи в іншій організації.

Таким чином, у вступі зазначається наступне:

- актуальність теми, де коротко розкривається сучасний стан проблеми, що розглядається, її роль в економіці та перспективи її розвитку та вирішення. Пропонуючи нові наукові концепції (положення), студент має показати відмінність отриманих результатів від уже відомих, описати ступінь новизни;

- об'єкт дослідження – це сфера фінансів, підприємство або фінансова установа, на базі якого виконується кваліфікаційна робота;

- предмет дослідження – це проблема (коло питань), які досліджуються у роботі на прикладі (або матеріалах) об'єкту дослідження;

- мета роботи – вивчення та аналіз стану або оптимізація (удосконалення) предмету дослідження щодо об'єкта дослідження;

- основні завдання роботи повинні відповідати меті дослідження, виходячи з цього формується структура роботи (тому задачі дослідження формулюються відповідно до назв її розділів і підрозділів);

- методологічна основа дипломного дослідження – зазначаються основні закони та нормативні акти, які впливають на стан вирішення проблеми, винесеної в тему роботи, а також провідні науковці та практики, вклад яких у розробку проблеми є визначальним;

- область можливого використання результатів роботи – дається коротка характеристика отриманих практичних результатів (методичні рекомендації по окремим напрямкам діяльності об'єкта дослідження або аспектам вивченої проблеми в межах предмета дослідження, розроблена модель економічної поведінки об'єкта дослідження, доповнення до чинного законодавства з метою його удосконалення, інші пропозиції) та аналізується його вплив на діяльність об'єкту або предмету дослідження у разі впровадження.

- структура і обсяг кваліфікаційної роботи – надаються загальні відомості щодо структури роботи, кількості сторінок машинописного (комп'ютерного) тексту, а також кількості таблиць, рисунки, додатків, використаних джерел літератури.

Історичні довідки, описання раніше надрукованих робіт та загальновідомі положення у вступі не приводять.

Рекомендований обсяг вступу – 3-5 сторінок.

Основна частина кваліфікаційної роботи

Основна частина кваліфікаційної роботи складається з трьох розділів. Кожен з розділів має 2-3 підрозділи. Підрозділ може включати до свого складу пункти та підпункти (за потреби).

Рекомендований обсяг основної частини становить 40-60 сторінок тексту, набраного у відповідності до вимог цих рекомендацій.

Перший розділ (теоретичний) присвячено огляду літературних джерел за обраною темою кваліфікаційної роботи. В ньому студент викладає результати проведеного ним аналізу теоретичних і практичних аспектів проблеми, що досліджується у дипломній роботі. При цьому надається аргументована оцінка використаних джерел інформації.

У ході роботи над оглядом літератури розглядають результати відповідних розробок, які викладені у доступних іноземних та вітчизняних публікаціях – монографіях, підручниках, наукових статтях в періодичних виданнях, звітах про науково-дослідні роботи, міжгалузевих і галузевих нормативних матеріалах, офіційних статистичних даних, каталогах та інших джерелах.

Огляд літератури починають з пошуку інформаційних джерел, присвячених проблемі, яка розглядається у дипломній роботі. Далі зібрані дані групують по кожному з напрямків роботи, аналізують точки зору різних авторів, з'ясовують суперечності та розробляють висновки.

Основні вимоги до першого (теоретичного) розділу роботи:

- теоретична частина повинна відображати реферування багатьох джерел, а не переказ одного з них;
- огляд повинен містити аналіз літературних джерел, зіставлення точок зору різних авторів; на основі проведеного аналізу літературних джерел роблять узагальнення, групування відомостей, систематизацію різних теоретичних положень і методик;
- теоретична частина повинна включати всі базові методики розрахунку, які потім будуть використовуватися в розрахунково-аналітичній частині;
- при викладенні матеріалу роблять посилання на джерела: при згадуванні всієї роботи у квадратних дужках указують номер джерела з переліку посилань (наприклад, "...у якості основних дані методики розглядаються в роботах... [4, 15, 23]"); при цитуванні джерела у квадратних дужках проставляють номер джерела і через кому – номер сторінки (наприклад, [5, с.12]);
- в теоретичній частині рекомендується використовувати рисунки для узагальнення матеріалу.

Результати проведеного аналізу інформаційних джерел порівнюють із станом справ щодо вирішення даної проблеми на об'єкті дослідження. Після цього розробляють висновок про можливі шляхи подальших досліджень проблеми, удосконалення відповідних розробок і рішень на підприємстві.

Рекомендований обсяг першого розділу складає 15-20 сторінок.

Другий розділ (розрахунково-аналітичний) в залежності від теми і основних завдань дослідження може складатись з 3-4 підрозділів. У цьому розділі студент відображує результати ґрунтовного аналізу стану досліджуваної проблеми на матеріалах об'єкту дослідження, визнає перспективні напрямки її вирішення.

Аналіз, що проводиться, повинен відповідати предмету дослідження та узгоджуватись із умовами функціонування об'єкту дослідження, тобто аналізують переважно фінансові аспекти. Аналіз фінансово-господарської діяльності об'єкта дослідження здійснюють на основі даних форм фінансової та статистичної звітності, управлінського, податкового обліку, планових, нормативних документів, результатів моніторингу.

Методика збору інформації по проблемі, яка досліджується, включає:

- аналіз джерел інформації;
- збір статистичних даних по об'єкту дослідження за декілька років;
- вибір методів обробки первинної інформації;
- обґрунтування використання обробленої інформації та її значущості для дослідження проблеми, що аналізується;
- оформлення результатів у вигляді таблиць, схем, графіків та інших рисунків для наочного представлення;
- формулювання висновків про достовірність та достатність інформації.

Джерела походження використаної інформації розмежовують і зазначають що запозичене з літератури, що одержано з документів підприємства, а які дані здобуті шляхом власних спостережень, експериментів, розрахунків, соціологічних опитувань тощо.

Розрахункова частина починається характеристикою об'єкта дослідження, яка включає такі відомості: повне найменування підприємства (організації, установи), мету її діяльності, форму власності, місце розташування, організаційну структуру, місце в ній фінансової служби. Техніко-економічну (економічну) характеристику діяльності підприємства (організації) проводять на підставі зіставлення основних показників діяльності підприємства протягом відповідних звітних періодів.

Далі в розділі окреслюють об'єкти і завдання аналізу, організаційно-методичні основи проведення аналізу теми дослідження, його інформаційну базу.

Наступним кроком визначають послідовності проведення аналітичної роботи та системи показників, які характеризують об'єкт дослідження. Дослідження визначених показників доцільно проводити на підставі порівняння з показниками плану звітного періоду, фактичними даними минулих років, провідних підприємств тощо.

Аналіз результатів діяльності об'єкта дослідження може містити:

- оцінку ресурсних можливостей;
- аналіз структурних показників;
- оцінку результативних показників діяльності підприємства (згідно з метою та завданням роботи).

Далі проводять аналіз динаміки та загальну оцінку тенденцій досліджуваних показників, аналіз факторів, які визначають вплив на рівень і динаміку зміни показників, вишуковують резерви підвищення ефективності об'єкту дослідження й роблять економічне обґрунтування заходів щодо їх мобілізації. Важливою складовою аналізу є проведення факторного аналізу, який дає можливість визначити фактори, що впливають на досліджувані показники та рівень їх впливу на результати діяльності об'єкту дослідження.

Розділ завершується оцінкою одержаних результатів. Він максимально наповнюється фактичною інформацією (таблиці, графіки, діаграми, схеми), яка відображає відповідні результати діяльності об'єкта (підприємства, установи, організації) протягом періоду дослідження.

Рекомендований обсяг другого (розрахунково-аналітичного) розділу - 15-20 сторінок.

Третій розділ (рекомендаційний) спрямований зазначення проблем та обґрунтування напрямів удосконалення об'єкта та предмета дослідження з тим, щоб їх вирішити. Шляхи вирішення проблем пропонуються як на мікрорівні – для конкретного суб'єкта господарювання, так і в масштабі галузі або національному. Також доцільним буде використання іноземного досвіду для вирішення проблем з теми дослідження. Рекомендації та пропозиції щодо об'єкта дослідження формують чітко але не обов'язково обґрунтовувати їх за допомогою детальних розрахунків. Хоча наявність такого обґрунтування буде перевагою.

Рекомендований обсяг третього (рекомендаційного) розділу роботи становить приблизно 15-20 сторінок.

Висновки і пропозиції

Висновки і пропозиції становлять підсумкову частину кваліфікаційної роботи бакалавра, безпосередньо впливають зі змісту роботи та обґрунтовуються в ній. У висновках автор підбиває підсумки проведених теоретичних і практичних досліджень. У цьому розділі викладають найбільш важливі наукові та практичні результати, одержані в роботі. Вони повинні містити формулювання розв'язаної проблеми (задачі), її значення для науки та практики.

Структура висновків базується на вирішенні поставлених у роботі завдань.

У висновках зазначають якісні і кількісні показники здобутих результатів, обґрунтовують достовірність результатів, викладають рекомендації щодо їх використання.

За своїм змістом і формою висновки повинні бути чітко викладені, аргументовані та співвіднесені з уже відомими науково-практичними розробками.

У висновках наводять оцінку стану об'єкта дослідження, яка впливає з результатів дослідження.

У висновках відображають основні рекомендації з удосконалення об'єкта дослідження. Також, зазначають основні тенденції розвитку предмета і об'єкта дослідження та прогноз їхнього розвитку на найближчу перспективу.

Рекомендований обсяг висновків і пропозицій складає 5-7 сторінок.

Список використаних джерел

Список використаних джерел – це перелік не лише праць, що були процитовані та згадані, але й тих, з якими студент ознайомився в процесі збору інформації та під час написання кваліфікаційної роботи.

В якості джерел інформації для написання кваліфікаційної роботи використовують:

- нормативно-законодавчі акти;
- інструкції, нормативно-технічні та інші офіційні документи;
- наукові видання вітчизняних та іноземних авторів;
- статті у спеціалізованих періодичних та наукових виданнях;
- звіти про науково-дослідну роботу;
- матеріали дисертаційних досліджень;
- інформаційні ресурси електронної мережі Internet;
- інші джерела інформації.

Літературні джерела включають до списку тільки один раз. Рекомендований обсяг списку для кваліфікаційної роботи не менше 40 найменувань.

Додатки

Ілюстративний та інший матеріал який через певні причини (незручний формат, великий обсяг тощо) недоцільно включати до основної частини роботи виносять в додатки. Також в додатках розміщують допоміжні матеріали: розрахунки, тексти, таблиці, копії документів тощо.

В разі наявності додатків, в тексті роботи мають бути посилання на них.

4. ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Загальні вимоги

Кваліфікаційна робота виконується та оформлюється з додержанням встановлених технічних вимог до наукових робіт (ДСТУ 3008:2015) із врахуванням особливостей, визначених цими рекомендаціями. В разі виникнення неоднозначних тлумачень вимог керуються цими рекомендаціями.

Текст роботи готується машинним способом за допомогою програмних засобів MS Word, Libre Writer або аналогічних за функціоналом. При цьому має бути забезпечена вимога збереження кваліфікаційної роботи у файл формату Word2007-365 (.docx) та у файл формату .pdf. Примірник роботи на електронному носії розміщується для кожного формату в одному файлі (тобто — один файл .docx та один файл .pdf).

Для оформлення роботи застосовуються наступні параметри форматування:

Аркуш:

- розмір А4 (210x297 мм);

- береги: верхній, нижній — не менше 20 мм,
лівий — не менше 25 мм,
правий — не менше 10 мм;

- абзац: абзацний відступ — 1,25 мм,
відстань між рядками — 1,5 (до 30 рядків на сторінці),
інші відступи та інтервали — 0 мм,
вирівнювання — за шириною;

- шрифт: гарнітура: Times New Roman
кегель (розмір): 14

В разі неможливості використання шрифту Times New Roman (наприклад, через ліцензійні обмеження), як виняток, за погодженням із керівником, допускається використання іншого шрифту, який має бути повністю сумісним за метрикою із шрифтом Times New Roman (наприклад, Liberation Serif або Tinos).

Для таблиць дозволяється використовувати шрифт кеглю (розміру) 12, при цьому міжрядковий інтервал може становити 1,15 рядка. Також дозволяється в разі необхідності подавати таблиці у більшому форматі, включно до аркушу розміру А3 (297x420 мм).

Основний текст диплому, таблиці та рисунки оформлюються звичайним шрифтом, без використання курсиву, підкресленого, жирного або інших стилів.

Друкарські помилки, описки та графічні неточності, виявлені в роботі після її чистового друку можуть бути виправлені. Але не більше двох виправлень на одній сторінці. Виправлення здійснюється за допомогою штрих-коректору (канцелярського коректору) та чорного чорнила у такий спосіб, щоб вони максимально відповідали оформленню місця виправлення.

Після друку паперовий примірник кваліфікаційної роботи зшивається під твердою палітуркою.

Склад і структура роботи

Кваліфікаційна робота формується із таких складових частин:

- титульний аркуш (зразок оформлення наводиться у додатку А);
- реферат, обсяг становить 1-2 сторінки, в ньому зазначається наступне: загальний обсяг роботи, кількість таблиць, рисунків, ключові слова та стислий виклад основних моментів роботи (зразок наводиться у додатку В);
- зміст роботи;
- вступ;
- перший розділ;
- другий розділ;
- третій розділ;
- висновки;
- список використаної літератури;
- додатки.

У змісті зазначають початкові сторінки кожної структурної частини роботи. При цьому забезпечується відповідність їх назв у змісті та безпосередньо в роботі.

З нової сторінки починають: вступ, розділ, висновки, список використаної літератури, додатки.

Кожний підрозділ продовжується одразу після закінчення попереднього.

Нумерація структурних частин роботи здійснюється таким чином:

Розділ 1 НАЗВА РОЗДІЛУ

1.1 Назва підрозділу

1.1.1 (пункт, без назви, текст іде одразу після номеру пункту, елемент використовують лише в разі необхідності)

1.1.1.1 (підпункт, без назви, текст іде одразу після номеру підпункту, елемент використовують лише в разі необхідності).

Використання розділів і підрозділів є обов'язковим. Пункти і підпункти використовують в разі потреби.

Розділ, підрозділ, пункт та підпункт починають із абзацного відступу. При цьому їх нумерація здійснюється арабськими цифрами. Розділи нумерують за порядком в межах кваліфікаційної роботи. Підрозділи нумерують за порядком в межах розділу. Пункти — в межах підрозділу. І підпункти — в межах пункту. При цьому, номер структурної частини наступного рівня включає номер попереднього рівня. Між собою вони відокремлюються крапкою. В кінці номеру крапку не ставлять.

Наприклад, номер підпункту 1 пункту 1 підрозділу 1 розділу 1 виглядає наступним чином: 1.1.1.1, без крапки в кінці.

Для номеру використовують той же самий шрифт, що і для решти кваліфікаційної роботи.

Заголовки

Всі структурні частини роботи мають заголовки, які відображають їх зміст. Назва заголовку формулюється коротко та точно.

Заголовки розділів, підрозділів і пунктів слід друкувати з абзацним відступом з великої літери без крапки в кінці та без підкреслень. Якщо заголовок складається з двох речень, їх відокремлюють крапкою. Переноси у словах заголовків не допускаються. Заголовки розділів і підрозділів виділяють жирним шрифтом.

Заголовки розділів виконують великими літерами і розміщують симетрично тексту. Кожен розділ починають із нової сторінки.

Заголовки підрозділів і пунктів виконують строковими літерами з першої великої, починаючи з абзацу.

Відстань між заголовком розділу та наступним текстом складає 2 інтервали, між заголовком підрозділу (пункту) та текстом – як в тексті. Між заголовком підрозділу (пункту) і попереднім текстом – 2 інтервали.

Нумерація сторінок

Сторінки кваліфікаційної роботи мають наскрізну нумерацію арабськими цифрами, починаючи зі вступу та закінчуючи останньою сторінкою додатків.

Номер сторінки ставлять у правому верхньому куті сторінки без крапки у кінці.

Не проставляються але враховуються в загальній нумерації номери сторінок титульної сторінки, завдання на кваліфікаційну роботу та змісту.

Ілюстрації та таблиці, які повністю містяться на окремій сторінці (сторінках), включаються до загальної нумерації сторінок роботи.

Таблиці

Таблиці застосовують для наочності, уточнення та зручності порівняння та аналізу показників. Таблицю розташовують безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше або на наступній сторінці.

Назва таблиці точно і стисло відображає зміст таблиці. Назва оформлюється жирним шрифтом строковими літерами з першої великої та розміщується безпосередньо над таблицею, посередині. Одразу після таблиці зазначають джерело наведених даних у такому форматі: “Джерело: ...”.

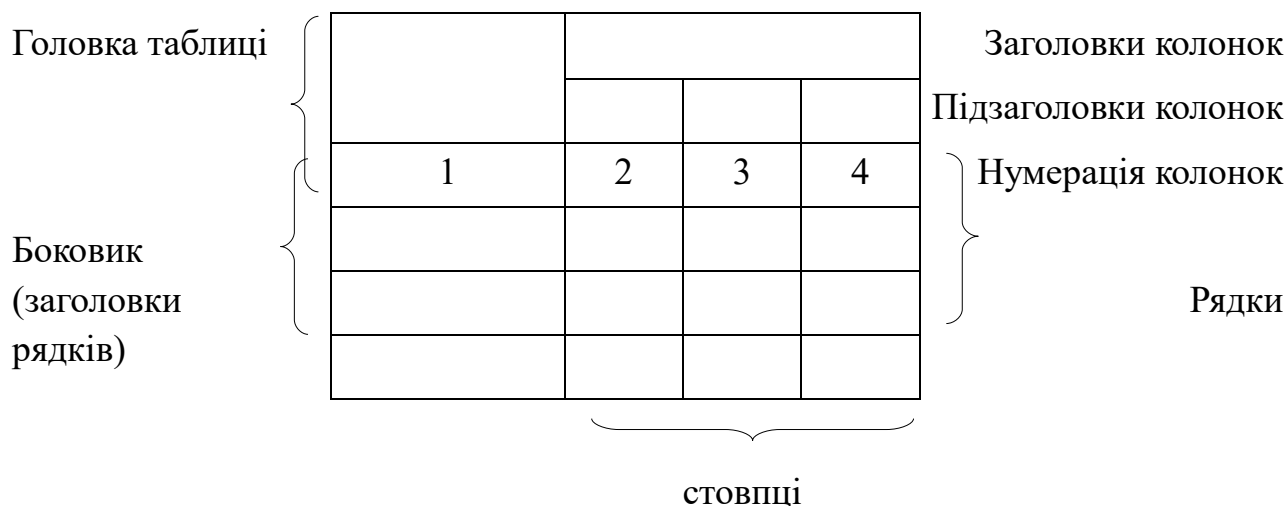

Рис. 4.1 Приклад побудови таблиці

Таблицю розміщують по всій ширині сторінки від лівого до правого полів. Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, її поділяють на частини, які розміщують одну під іншою або переносять на наступну сторінку.

При цьому у кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик або замінюють їх рядком або колонкою із номерами колонок або рядків відповідно. Рядок із нумерацією колонок використовують лише за потребою.

В головці таблиці допускається використання жирного шрифту.

Таблиці нумерують арабськими цифрами в межах розділу. При цьому номер таблиці формується із порядкового номеру розділу та порядкового номеру таблиці, які розділяють крапкою.

При переносі таблиці на іншу сторінку пишуть: “Продовження таблиці ___” із зазначенням номера таблиці.

Заголовки колонок таблиці пишуть з великої літери, а підзаголовки – з маленької, якщо вони складають одне речення із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійну назву, пишуть з великої літери.

В кінців заголовків і підзаголовків таблиць, граф і рядків крапку не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині. На всі таблиці мають бути посилання в тексті, які складаються зі слова “таблиця” із зазначенням її номера.

Формули та рівняння

Формули та рівняння розміщують безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються, симетрично тексту. Вище та нижче кожної формули залишають по одному рядку.

Формули та рівняння нумерують в межах розділу, в додатках – в межах додатку. Номер складається з номеру розділу (дodatку) та порядкового номеру формули, які розділені крапкою.

Наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу. Номер формули або рівняння пишуть у рядку праворуч.

Пояснення значень символів або числових коефіцієнтів, які використані у формулі, наводять безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі.

Пояснення значень кожного символу та числового коефіцієнту дають з нового рядку зі слова “де” без двокрапки.

Наприклад:

$$A = K_e + Z \quad (4.1)$$

де A — активи;
 K_e — власний капітал;
 Z — зобов’язання.

Перенесення продовження формули на наступний рядок здійснюється на знаках операцій, що виконуються, при цьому знак повторюється на початку нового рядку. Формули, які містяться одна за другою, розділяють крапкою з комою.

Підготовка і введення формул здійснюється за допомогою вбудованих засобів текстового редактору, який використовується або інших. Стиль оформлення формули має відповідати загальному стилю оформлення роботи. Використання формул у форматі растрових графічних об’єктів (сканів, малюнків тощо) не допускається.

Графічний матеріал

Графічний матеріал – рисунки (схеми, діаграми та ін.) використовують у дипломній роботі для кращої наочності, демонстрації властивостей або характеристик об’єкта та для легшого розуміння викладеного в роботі матеріалу.

На графічний матеріал в тексті кваліфікаційної роботи роблять посилання. Рисунки в роботі розміщують безпосередньо після тексту, у якому вони вперше згадуються, або на наступній сторінці. В разі необхідності графічний матеріал розташовують у додатках.

На всі рисунки в тексті надають посилання (рис. 4.1). Якщо ілюстрації створені не автором роботи, в тексті надають посилання на відповідні джерела.

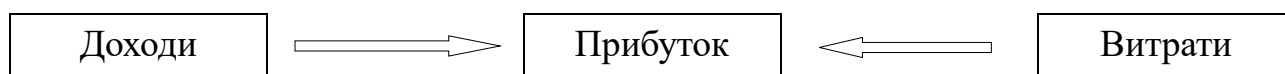

Рис. 4.1 Приклад оформлення рисунку

Джерело: тут вказують джерело даних

За необхідності під графічним матеріалом розміщують пояснювальні дані. За наявності в роботі таблиць, що доповнюють графічний матеріал, таблиці також розміщують після графічного матеріалу.

Назва рисунку формулюється так щоб відобразити сутність ілюстрованого матеріалу. Графічний матеріал позначають словом «Рис. ___», яке разом з назвою рисунку розміщують одразу після ілюстрації.

Графічний матеріал (за винятком матеріалу додатків) нумерують арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу. Номер складається з порядкового номеру розділу (додатку) і порядкового номеру ілюстрації з межах розділу (додатку), які розділяють крапкою.

Якщо після посилання на рисунок у тексті йде розгляд ілюстрованого матеріалу то в тексті слово “рисунок” можна писати без зазначення номеру. Наприклад: “Як видно з рисунку, темпи зростання показника ...”.

Рисунок (діаграму, схему і т. ін.) виконують у такий спосіб, щоб розмістити його на одній сторінці. Але, якщо це не є можливим, використовують декілька сторінок. При цьому тематичну назву розміщують на першій сторінці, пояснювальні дані – на кожній сторінці і внизу кожної сторінки роблять напис: “Рис. ..., аркуш ...” із відповідним номером рисунку та порядковим номером аркушу.

Посилання

При написанні кваліфікаційної роботи наводяться посилання на джерела, матеріали з яких використані в роботі, або на ідеях і висновках яких розробляються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена кваліфікаційна робота.

Такі посилання дають змогу відшукати відповідні джерела інформації та перевірити достовірність відомостей, дають необхідну інформацію щодо них, допомагають краще зрозуміти зміст роботи, мову тексту.

Бажано посилатись на останні видання публікацій. На попередні видання можна посилатись в тому разі, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні вказують номери сторінок джерела, на яке дано посилання в дипломній роботі.

Посилання на джерела інформації вказують по тексту порядковими номерами у квадратних дужках по типу:

- якщо посилаються на всю роботу, то у квадратних дужках ставлять порядковий номер джерела у списку використаних джерел. Наприклад: "... на думку авторів [16, 28, 77] ...";

- якщо у тексті використовується цитата або наводиться ствердження, положення, висновок і т. ін., автором яких не є студент, то у квадратних дужках зазначається номер джерела у списку та через кому – номер сторінки, яка цитується або на яку посилаються. Наприклад, "... [43, с. 18]".

Якщо в дипломній роботі є таблиці, рисунки, формули, додатки, джерела інформації, то на них мають бути посилання в тесті. Посилання на розділи, підрозділи та пункти в межах кваліфікаційної роботи оформлюють наступним чином:

- "... згідно до розділу 1 ...";
- "... відповідно підрозділу 2.1 ...";
- "... відповідно пункту 3.2.2 ...".

Посилання на таблиці, рисунки, формули та додатки роблять у такий спосіб:

- "...наведено у табл. 2.2 ...";
- "... відповідно до рис. 4.6 ...";
- "...показано на рис. 2.1 ...";
- "... як видно з формули (4.8) ...";
- "... наведено у додатку А ...".

При повторних посиланнях пишуть:

- "... див. табл. 2.1";
- "... див. рис. 2.1";
- "... див. формулу 2.1";
- "... див. додаток А".

Переліки (списки)

В разі потреби в тексті розміщують переліки (списки). Список має назву, яка закінчується двокрапкою і сукупність позицій.

Позиції списку виділяють у такі можливі способи:

- цифрою з крапкою (далі текст пишуть з великої літери, наприкінці ставлять крапку);
- цифрою з дужкою, або літерою з дужкою (далі текст пишуть з маленької літери, наприкінці ставлять крапку з комою);
- дефісом (далі текст пишуть з маленької літери, наприкінці ставлять крапку з комою).

Якщо перерахування має різні логічні рівні, то перший рівень оформлюють з абзацного відступу, а кожний наступний – з відступом відносно попереднього.

Наприклад:

“Рахунки, які відкриваються в органах Державної казначейської служби поділяють на:

1. Бюджетні рахунки:
  - бюджетні рахунки для зарахування надходжень;
  - бюджетні рахунки для здійснення видатків.
2. Поточні рахунки.”

Перелік літературних джерел

Перелік літературних джерел допускається оформлювати у декілька способів. Рекомендованим способом оформлення є розміщення літературних джерел у порядку згадування про них у тексті.

Також можна формувати список використаних джерел за алфавітом у такій логічній послідовності:

- Конституція України;
- Кодекси;
- Закони України;
- Укази Президента України;
- Постанови Верховної Ради України;
- Постанови Кабінету Міністрів України;
- нормативні акти міністерств та відомств;
- міжнародні правові акти;

– наукова, навчально-методична, фахова література, видана українською або російською мовами;

– наукова, навчально-методична, фахова література, видана іноземними мовами.

Назва джерела у списку форматується відповідно до ДСТУ 8302:2015 або одним із стилів, рекомендованих наказом МОН України від 12.01.2017 №40 для оформлення списку наукових публікацій (APA, Harvard, MLA та ін.).

Додатки

Додатки в роботі розміщують після переліку використаних джерел. Одразу після нього розміщують сторінку, на якій від центру по висоті і по ширині великими (прописними) літерами написано слово “ДОДАТКИ”.

У змісті зазначають номер цієї сторінки. Додатково також у змісті можуть зазначатись і номери сторінок кожного з додатків. Сторінки з додатками мають наскрізну нумерацію із дипломною роботою.

Додатки зазвичай оформлюють на аркушах такого ж формату, як і робота. Але в разі необхідності (наприклад, для форм обліку та звітності) використання інших форматів допускається. Разом із тим, для включення в додатки рекомендується робити копії таких документів на аркушах такого ж формату, як і робота, з одного боку аркуша (для двосторонніх форм використовується два аркуші).

Нумерація додатків здійснюється великими літерами української абетки, при цьому літери Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь не використовують. В разі, коли кількість додатків перевищує кількість доступних літер, до нумерації додають ще одну літеру. Наприклад, наступним додатком за додатком Я буде додаток АА. Нумерація додатків проставляється у верхній частині сторінки з додатком, праворуч. При цьому, слово “додаток” пишуть з великої літери. Наприклад, Додаток А. Сторінки додатку включають до загальної нумерації сторінок кваліфікаційної роботи.

В разі, якщо додатком є окремий документ або додаток містить багато сторінок, допускається оформлення нумерації такого додатку на окремому аркуші, який передує такому додатку. В такому разі слово “Додаток _” розміщується по центру аркуша, а сам аркуш включають до загальної нумерації сторінок.

За потребою текст додатку складатись із структурних частин (аналогічно дипломній роботі), які нумерують в межах додатку. Наприклад, Додаток А.1 (перший розділ додатку А). В цьому випадку номер формується із літери номеру додатку та номеру відповідного розділу додатку, які розділені крапкою.

Додаток має назву, яка розміщується на наступному рядку за словом “Додаток” рядковими (маленькими) літерами з першої прописної (великої) симетрично до тексту сторінки.

Заголовки структурних частин додатку виконують за загальними правилами.

Ілюстрації, таблиці та формули нумерують у межах кожного додатку.

Наприклад:

- рисунок А.1 – перший рисунок додатку А;
- таблиця Б.5 – п’ята таблиця додатку Б;
- формула (В.3) – третя формула додатку В.

Посилання в тексті роботи на рисунки, таблиці та формули додатку роблять так:

- “... на рисунку А.1” або “... на рисунку А.1”;
- “... у таблиці Б.2” або “... у табл. Б.2”;
- “... по формулі (В.3)”;
- “...у рівнянні (Г.4)”.

Особливості оформлення роботи на електронному носії

Примірник роботи на електронному носії готується у такий спосіб, щоб забезпечити його тотожність із твердою копією. При підготовці роботи рекомендується обмежити використання кольорів білим, чорним та відтінками сірого. Матеріали, які включені до складу роботи але мають походження з інших джерел (наприклад, заповнені на підприємстві форми звітності, сторінки із інформацією вписаною від руки тощо) мають бути відскановані та включені до електронного примірника роботи у такий спосіб, щоб забезпечити тотожність із паперовим примірником.

Використання електронних підписів здійснюється у відповідності до чинних на момент подання роботи до захисту внутрішніх положень університету.

5. НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО ДИПЛОМНОЮ РОБОТОЮ

Наукове керівництво підготовкою кваліфікаційних робіт здійснюється викладачами кафедри фінансів, банківської справи та страхування, які мають наукові ступені та вчені звання, відповідно до їх наукових інтересів та узгодженої тематики кваліфікаційних робіт, що виконуються на кафедрі.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи:

- надає допомогу у виборі теми, розробці плану (змісту) роботи, доборі літератури, виборі методів дослідження тощо;

- визначає календарний план та поетапні терміни виконання роботи;
- здійснює контроль за ходом виконання роботи;
- здійснює контроль за змістовним наповненням роботи та надає свої зауваження і рекомендації студенту в разі потреби;
- доповідає на засіданнях кафедри про хід виконання та про завершення роботи;
- складає письмовий відгук на кваліфікаційну роботу.

Завершена кваліфікаційна робота подається студентом науковому керівникові для перевірки та підготовки відгуку. У відгуку науковий керівник зазначає наступне:

- актуальність дослідження;
- глибину та комплексність розкриття проблемних аспектів;
- рівень підготовки студента до виконання професійних обов'язків;
- ступінь самостійності у виконанні кваліфікаційної роботи;
- новизну порушених питань та оригінальність їхнього розв'язання;
- уміння використовувати джерела інформації, зокрема літературу;
- ступінь володіння методами дослідження;
- повноту і якість проведеного дослідження;
- завершеність роботи, її логічність, послідовність та аргументованість;
- дотримання наукового та ділового стилів викладення тексту;
- дотримання рекомендацій щодо оформлення роботи.

Відгук наукового керівника завершується формулою “Рекомендується до захисту”, а в разі неготовності роботи до захисту – “Рекомендується для доопрацювання”. В такому разі у відгуці також зазначаються конкретні причини, через які робота, на думку керівника, не може бути допущена до захисту, а такий висновок вважається негативним.

У випадку негативного висновку керівника це питання виноситься на розгляд засідання випускової кафедри за участю студента та наукового керівника. Належним чином оформлений витяг з протоколу засідання кафедри передають до відома директору ННІ “Кіберпорт”.

6. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Процедура захисту

Захист кваліфікаційної роботи – це підсумковий етап навчання студента. До захисту допускаються роботи студентів, які прослухали курс за повною навчальною програмою, успішно склали заліки та іспити, повністю виконали всі вимоги навчального плану і навчальних програм, а їх дипломні роботи –

допущені до захисту. Захист кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії, графік роботи якої затверджується наказом по університету.

Для захисту студент надає до екзаменаційної комісії наступне:

1. Диплом.
2. Подання до захисту.
3. Відгук керівника.

Для захисту студентом готується доповідь, яка висвітлює основні моменти дослідження та найбільш важливі отримані результати. Доповідь супроводжується інформаційними матеріалами. Вони складаються із використаних в роботі таблиць, схем, графіків, формул, розроблених положень, отриманих результатів тощо. Інформаційні матеріали підбираються у такий спосіб, щоб вони якнайкраще доповнювали доповідь студента, відповідали її змісту та достатньою мірою висвітлювали проведене дослідження та його результати. За погодженням із керівником інформаційні матеріали оформлюють у вигляді плакатів, роздаткового матеріалу, слайдів, презентації тощо. Доповідь і інформаційні матеріали після підготовки погоджують із керівником кваліфікаційної роботи.

Доповідь готується із врахуванням наступних вимог:

- тривалість доповіді — до 10 хвилин.
- висвітлення обґрунтування вибору теми, її значущості та актуальності;
- коротке висвітлення основного змісту роботи;
- коротке висвітлення основних отриманих результатів;
- коротке висвітлення висновків і пропозицій із їх обґрунтуванням.

Доповідь супроводжується демонстрацією інформаційних матеріалів.

Після доповіді члени екзаменаційної комісії та присутні на захисті викладачі й запрошені особи можуть задавати студентові запитання щодо його кваліфікаційної роботи.

На отримані запитання студент надає (за можливістю) стислі, конкретні та аргументовані відповіді.

Секретар екзаменаційної комісії веде протокол засідання. Також можуть бути використані технічні засоби для фіксації ходу засідання екзаменаційної комісії, про що попереджаються присутні. Після такого попередження присутність особи на засіданні означає її згоду на такий спосіб фіксації інформації.

Питання щодо обговорення підсумків захисту здійснюється екзаменаційною комісією в закритому режимі (у складі виключно членів

екзаменаційної комісії) на тому ж засіданні, на якому проходив захист роботи. Рішення по кожному захисту приймається шляхом досягнення консенсусу. В разі, якщо консенсусу досягти не вдається, точка зору голови екзаменаційної комісії є вирішальною. Рішення екзаменаційної комісії оголошується її головою (або секретарем) в день засідання екзаменаційної комісії.

Після захисту кваліфікаційна робота передається на зберігання до архіву університету.

Студент, який за підсумками захисту одержав незадовільну оцінку, відраховується із університету із академічною довідкою. За рішенням атестаційної комісії, такий студент може доопрацювати роботу і подати її до повторного захисту протягом трьох років після закінчення навчання в університеті.

Якщо студент не з'явився на засідання екзаменаційної комісії для захисту кваліфікаційної роботи, то в протоколі комісії зазначається, що він є не атестованим через неявку на засідання комісії.

Критерії оцінювання

Оцінка рівня студента, що виконав кваліфікаційну роботу здійснюється за підсумками її захисту на засіданні екзаменаційної комісії. Така оцінка враховує змістовні аспекти роботи, зокрема:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта і адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- відповідність мови викладення роботи науковому та діловому стилю та її

загальне оформлення.

Також враховуються навички, продемонстровані студентом під час захисту, зокрема:

- вміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- вміння зрозуміло та наочно презентувати свою доповідь;
- здатність врівноважено та аргументовано захищати свою точку зору й

вести наукову дискусію.

Крім того, на оцінку може впливати враження членів комісії про загальний рівень підготовки студента.

Оцінка виставляється за 100-бальною шкалою і відповідає наступним критеріям:

90-100 балів (відмінно, А за шкалою ECTS). Кваліфікаційну роботу виконано на високому рівні, недоліки відсутні, вона містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь логічна і стисла та виконана переконливо і на високому рівні, відгук і рецензія позитивні, на всі питання надані чіткі, правильні та стислі відповіді.

75-89 балів (добре, В або С за шкалою ECTS, в залежності від кількості та серйозності недоліків). Кваліфікаційну роботу виконано в цілому на високому рівні але мають місце окремі недоліки. Тему роботи розкрито. До недоліків, зокрема (але не виключно) відносяться наступні: в теоретичній частині поверхнево проаналізовано літературні джерела, елементи новизни представлені не досить чітко, недостатньо використані інформаційні джерела підприємства (організації) на базі якого проводилося дослідження, присутні зауваження в рецензії та відгуках. При цьому доповідь логічна, стисла і зроблена на високому рівні але недостатньо переконливо для більш високої оцінки. На питання, в основному, надані чіткі та правильні відповіді. Можуть мати місце незначні недоліки щодо оформлення роботи але суттєві зауваження з цього приводу відсутні.

60-74 балів (задовільно, D або E за шкалою ECTS, в залежності від кількості та серйозності недоліків). Тема кваліфікаційної роботи в основному розкрита але мають місце суттєві недоліки, зокрема (але не виключно) наступні: нечітко сформульована мета дослідження, нечітко виписаний теоретичний розділ, значна кількість запозичень, описовий характер розрахункової частини, сумнівний підбір інформаційних матеріалів, невідповідність висновків та пропозицій проведеним дослідженням, порушення логічної послідовності викладення матеріалу, погана структурованість роботи, відсутність належного обґрунтування висновків та пропозицій, суттєві зауваження у рецензії та відгуку, відсутність інформаційного матеріалу для доповіді, не завжди вірні або повні відповіді на питання членів екзаменаційної комісії, зауваження щодо оформлення кваліфікаційної роботи.

До 59 балів (незадовільно, FX або F, за рішенням атестаційної комісії). Тему кваліфікаційної роботи не розкрито, завдання дослідження не виконано. Відсутня логічна послідовність викладення матеріалу та структурна цілісність роботи. Огляд літературних джерел засновується на застарілій інформації, відсутні актуальні джерела, а сам огляд носить непослідовний характер. Аналітична частина роботи носить примітивний характер або взагалі відсутня. Заходи, що пропонуються, не впливають з аналізу та є недостатньо обґрунтованими, або взагалі — відсутні. Оформлення роботи не відповідає встановленим вимогам. Інформаційний матеріал до доповіді відсутній або невдалий. Відповіді на запитання членів екзаменаційної комісії неточні або неповні.

ДОДАТКИ

Зразок оформлення титульної сторінки кваліфікаційної роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут «Кіберпорт»**

ДОПУЩЕНО до захисту:

ДОПУЩЕНО до захисту:

Директор ННІ Кіберпорт
_____ Кузьменко С.В.

Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

_____ Ставерська Т.О.

“ ___ ” _____ 202_ р.

“ ___ ” _____ 202_ р.

Кваліфікаційна робота

на тему:

НАЗВА ТЕМИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Назва теми англійською мовою

Виконав (-ла): здобувач СВО «бакалавр»
спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа та страхування
_____ форми навчання
академічної групи _____

(прізвище та ініціали)

Керівник:

_____ (прізвище та ініціали)

Харків, 2023

Приклад оформлення реферату

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота ПІБ (повністю)

на тему _____
на здобуття ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, освітньо-професійна програма “Фінанси, банківська справа та страхування”. Державний біотехнологічний університет МОН України, 202_ р.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи: Кваліфікаційну роботу викладено на 58 сторінках машинописного (комп’ютерного) тексту. Вона складається із вступу, трьох розділів і висновків. Робота містить 14 таблиць, 12 рисунків, 10 додатків. Список використаних джерел літератури налічує 57 найменувань.

Ключові слова: ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ, ПЛАН, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ПЛАН (БЮДЖЕТ) ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ, ЗВЕДЕНИЙ БЮДЖЕТ, ПЛАН РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ, ПЛАТІЖНИЙ КАЛЕНДАР, БЮДЖЕТУВАННЯ.

Актуальність теми: Фінансовий стан підприємств є одним з ключових аспектів їх ефективної діяльності. Тому комплексна оцінка фінансового стану та шляхи його покращення є дуже важливою темою для дослідження. Оцінка фінансового стану підприємства дозволяє визначити його спроможність виконувати свої фінансові зобов'язання та потенційні можливості для збільшення прибутку. Також оцінка фінансового стану підприємства допомагає зрозуміти, наскільки ефективно використовується капітал. Це дозволяє визначити, які ресурси можуть бути використані для розвитку бізнесу, а які з них використовуються неефективно. Іншим важливим напрямком використання результатів оцінки фінансового стану підприємства є залучення інвесторів та кредиторів. Це дозволяє підприємству залучати необхідний капітал для розвитку бізнесу та забезпечення його стійкості. Тому оцінка фінансового стану підприємства і шляхів його покращення є дуже актуальною темою, оскільки це сприяє більш ефективному використанню ресурсів, допомагає знайти шляхи вирішення проблем та залучати необхідний капітал для розвитку.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра: удосконалення організації фінансового планування на підприємстві, розробка ефективної структури бюджетів підприємства.

Для досягнення мети було вирішено такі завдання: дослідити економічну сутність та визначити роль оцінки фінансового стану підприємства; дослідити і систематизувати чинники, що впливають на об'єктивну оцінку фінансового стану та безпосередньо на фінансовий стан підприємства; визначити концептуальні підходи до удосконалення процедур оцінки фінансового стану підприємства; виявити фактори, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства та запропонувати заходи щодо їх усунення; виявити та обґрунтувати резерви покращення фінансового стану підприємства.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес формування та оцінювання фінансового стану підприємства.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретико-методичні засади та організаційно-практичний інструментарій здійснення оцінки фінансового стану підприємства.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у розробці наукових і методичних положень, висновків та рекомендацій, які поглиблюють теоретичні засади проведення оцінки фінансового стану підприємств, мають практичне значення для її здійснення та поліпшення фінансового стану досліджуваного підприємства.

Публікації, апробація:

Тут наводиться перелік публікацій (статті, тези конференцій тощо) та інших матеріалів (довідки, листи та ін.), які підтверджують апробацію отриманих в ході здійснення дослідження результатів.

Приклад оформлення змісту кваліфікаційної роботи

Зміст	
ВСТУП	5
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1 Економічна сутність платоспроможності підприємства	8
1.2 Методичні прийоми та показники оцінки платоспроможності підприємства	16
1.3 Інформаційна база оцінки платоспроможності та її відновлення	22
Розділ 2 КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	28
2.1 Аналіз показників платоспроможності підприємства	28
2.2 Аналіз показників фінансової стійкості підприємства	33
2.3 Аналіз ефективності використання (прибутковості) капіталу	39
Розділ 3 МЕХАНІЗМ ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ І ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	44
3.1 Обґрунтування відновлення платоспроможності і ліквідності підприємства	44
3.2 Удосконалення механізму діагностики платоспроможності та ліквідності підприємства та виявлення його резервів	49
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	67

*Приклад розміщення тексту на сторінках кваліфікаційної роботи***РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО РИНКУ ТА ЙОГО
ЗНАЧЕННЯ***2 інтервали***1.1 Сутність фінансового ринку, його особливості та елементи**

Фінансовий ринок — це місце купівлі-продажу фінансових ресурсів і сукупність інститутів, що забезпечують їх обіг.

Схема формування прибутку наведена на рис. 1.1.

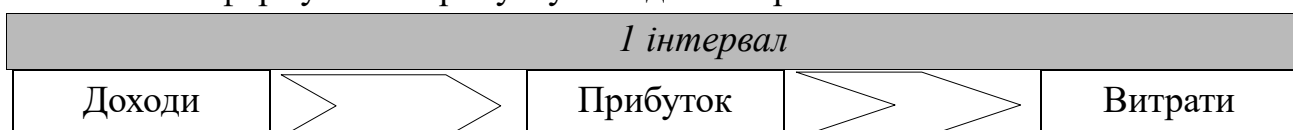

Рис. 1.1 Схема формування прибутку

Джерело: власні розробки

1 інтервал

Таблиця 1.1

Обсяг активів та власного капіталу ТОВ “Аурум”, млн грн

Рік	Активи	Власний капітал
2020	1,1	0,2
2021	0,9	0,3
2022	1,3	0,4

Джерело: дані звітності

1 інтервал

Вартість власного капіталу (Кв) може бути визначена за формулою (1.1):

1 інтервал

$$K_v = A - Z, \quad (1.1)$$

1 інтервал

де A — вартість активів;
 Z — вартість зобов'язань.

ЛИТВИНОВ Анатолій Іванович
СТАВЕРСЬКА Тетяна Олександрівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПІДГОТОВКИ, НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»**

План 2023 р., поз.

Підп. до друку 09.03.2023 р. Об'єм даних 0,6 Мб.

Видавець і виготівник
Державний біотехнологічний університет
вул. Алчевських, 44, м. Харків, 61002